

*Левківський В.**

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Щоб брати рівноправну участь у світовій системі господарювання, посісти належне місце у міжнародному поділі праці та одночасно захистити свої внутрішні економічні інтереси, протидіяти глобальним викликам і загрозам, держава повинна створити належну і адекватну систему зовнішньоекономічної безпеки. Неодмінною умовою забезпечення зовнішньоекономічної безпеки є моніторинг її стану.

Зовнішньоекономічна безпека є багаторівневою системою, в якій варто виділити зовнішньоторговельну (експортно-імпорتنу) і кредитно-інвестиційну (в тому числі боргову) її складові. Аналіз стану зовнішньоекономічної безпеки повинен враховувати саме ці аспекти. В зв'язку з цим, для оцінки рівня зовнішньоекономічної безпеки України використаємо найважливіші, на наш погляд, індикатори, порівнюючи їх з пороговими значеннями.

Одним із таких показників є коефіцієнт відкритості економіки. Його динаміка за останні 10 років свідчить про занадто високий ступінь відкритості вітчизняної економіки, оскільки даний коефіцієнт в зазначений період коливався від 0,94 до 1,2 при пороговому значенні менше «1». У той же час аналогічний коефіцієнт у країнах «великої сімки» не перевищує 0,6.

Протягом 2000-2005 років та у 2008 році коефіцієнт відкритості економіки України перевищував порогове значення, перебуваючи у небезпечній зоні. У 2006, 2007 і 2009 роках даний коефіцієнт знаходився у критичній зоні, хоча і не подолав порогове значення. Варто зазначити, що в період з 2004 р. по 2007 р. спостерігалася позитивна тенденція зменшення значення коефіцієнта відкритості. Крім того, важливим є також те, що у 2009 р., у розпал світової фінансової та економічної криз, даний показник не вийшов за межі порогового значення.

Щодо коефіцієнта покриття імпорту експортом, його аналіз за 2000-2009 рр. свідчить про позитивну тенденцію до 2005 р. (коефіцієнт перевищував порогове значення «1») та негативну динаміку у період з 2006 р. по 2008 р. Із року в рік зменшуючись, коефіцієнт покриття імпорту експортом у 2008 р. впав до значення 0,85. У 2009 р. даний показник дещо збільшився, але не досягнув порогового значення. Таку ситуацію можна пояснити додатнім сальдо зовнішньої торгівлі в 2000-2005 рр. і від'ємним протягом 2006-2009 рр.

Розрахунок експортної квоти (відношення обсягу експорту до ВВП) за 2000-2009 рр. показує, що в Україні до 2005 р. відношення експорту до ВВП перевищувало порогове значення 50%, а протягом останніх років (2006-2009 рр.) даний показник становить менше 50%. Найвищим цей індикатор зовнішньоекономічної безпеки був у 2004 році (63,6%). А з 2004 р. по 2007 р. він знизився до рівня 44,8%. У наступні два роки спостерігалися незначні коливання.

Даний індикатор зовнішньоекономічної безпеки є дуже важливим, оскільки відображає залежність вітчизняної економіки від експортних поставок. На його динаміку значною мірою впливають зовнішні чинники, зокрема, попит та ціни світового ринку. Більш

* студент 3 курсу спеціальності «міжнародний бізнес» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Мазуренко В.П.

стабільним до зовнішнього впливу є внутрішній ринок, тому динаміка зростання експорту продукції не повинна перевищувати динаміку зростання внутрішнього ринку.

Значення такого індикатора як імпортна квота (відношення обсягу імпорту до ВВП) упродовж 2000-2005 рр. коливалося в межах 50,6-57,4%, перевищуючи порогове критичне значення 50%. У 2006 р. імпортна квота становила 49,5%, але вже наступного року вона підвищилася до 50,6%. А 2008 року відбулося стрімке зростання цього показника до рівня 54,9%. У 2009 році він значно знизився і становив 48%. Така ситуація спричинена вищими темпами падіння обсягу імпорту порівняно з падінням ВВП, що є наслідком фінансової кризи, а саме: стрімкого падіння курсу гривні, недоступності кредитних ресурсів, зменшення інвестиційного попиту та обсягів будівництва. З точки зору зовнішньоекономічної безпеки зниження імпоротної квоти є позитивною динамікою, оскільки відбулося зменшення від імпоротної залежності.

Не менш важливим індикатором зовнішньоекономічної безпеки, на нашу думку, є відношення обсягу прямих іноземних інвестицій до ВВП країни. Якщо країна не досягає порогового значення цього показника (5% від ВВП), вона не буде мати достатнього капіталу для сталого розвитку національної економіки. Протягом останнього десятиліття Україна лише в 2005 р. і в 2007 р. змогла подолати порогове значення. Різке погіршення даного індикатора зовнішньоекономічної безпеки в останні два роки пов'язано як з впливом фінансово-економічної кризи на рух капіталу, так і з внутрішньополітичною ситуацією в країні.

Оцінка рівня зовнішньоекономічної безпеки буде неповною без аналізу рівня боргової безпеки країни. Динаміка відношення державного зовнішнього боргу (прямого і гарантованого) до ВВП в Україні до 1999 р. мала тенденцію до зростання, в якому він перевищив критичний рівень – 49,8%. Однак, починаючи з 2000 р., значення цього показника почало стабільно знижуватися і досягло рівня 9,7% у 2007 р. У кризових 2008-2009 рр. відношення державного зовнішнього боргу (прямого і гарантованого) до ВВП знову почало зростати, але критичного рівня не досягло.

Таким чином, такі показники, як відношення обсягу експорту до ВВП, відношення державного зовнішнього боргу до ВВП, в останні роки не виходять за межі порогових значень, знаходяться в безпечній зоні, тобто загрозливих процесів не викликають. Аналіз коефіцієнта відкритості національної економіки, коефіцієнта покриття імпорту експортом, відношення обсягу імпорту до ВВП та відношення прямих іноземних інвестицій до ВВП свідчить про стан небезпеки у цих сферах, оскільки дані показники перебувають поза межами порогових значень для зовнішньоекономічної безпеки України або наближаються до них.

Оцінка стану зовнішньоекономічної безпеки України повинна лягти в основу зовнішньоекономічної політики держави, що дозволить виробити ефективні управлінські рішення з урахуванням національних інтересів.

Література

1. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України // Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.